

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG'
E N G E D E L M É V E L,

Nro 49.

Költ Bétsben, Sz. Iván Havának (Júniusnak)
20-dik napján 1797-dik Efstendőben.

Hadi és Békességes Környűlállások.

Istria' Tartományának Északi része, Cárnioliával és Friaullal határos; a' több részeit pedig a' Velentzei tenger-kebel fogja körül. Bort, olajat, szénát, és hajónak való fát bőven terem. Ezen Tartománynak leg-alább is kétharmadrésze, a' Velentzei Respublikához tartozott, az a' része pedig, mely, Elszak és Napkelet között fekszik, az Aufztriai Házé. Velen-

C c c

tzei Isztriába, 5 Kompánia Ts. K. Katonaság ment bé Jún. 10 dikénn, és a' mint a' Bétsi Udvari Újság bizonyítja, örömmel fogadtatott a' Lakosok által. Azzal az alkalmatossággal, Gr. *Thurn Rajmund*, ki, a' Ts. K. Felség' szolgálatjában lévő Fő-Kapitánnya a' Gorítziai és Gradiskai Grófságoknak, következő értelmű Hirdetményt tétetett közönségessé nyomtatás által *Capodistriában*, mely, Fő-Városa Istriának, és egy kis Szigetet formál a' Velentzei szoross tengerenn.

„Azok a' gyászos változások, melyeket a' Velentzei Státusnak különbkülönb-féle részeiben okozott ez idő fzerént a' zavarásnak *Lelke*, méltán figyelmetessé tették Ő Ts. K. Felséget, ki is, hogy bátorságossá tehesse a' maga Alattvalóinak tsendességjeket, és a' szomfzéd Tartományban fenn tarthassa a' jó rendet: Atyai gondoskodásától indíttatván, nem halaszthatta tovább egy ily nagy dologban, a' környülállásokhoz alkalmaztatott intézeteknek meg-tevését: minekokáért, hogy mind *Istria'* Tartománnyát meg-menthesse a' tövel hegygyel való fel-fordulásnak veszedelmes következéseitől, mind pedig hogy meg-tarthassa a' maga hajdani tagadhatatlan jussait: el múlathatatlanúl szükségének ítélte, Katonát küldeni bé Isztriába.

Ezen Tartomány' Lakosai méltán úgy nézhetik az Aufztriai Katonaságnak közzéjek lett bé menetelét, mint hathatós indító okot a' Ts. K. Felség eránt való háladatosságra, úgymint a' mely Felség' vigyázásának köszönhetik, hogy tsendességekben, és vagyonjaiknak sérelem nélkül való birásában továbbra is meg-maradhattak. Reményli is Ő Felsége, hogy minden Lakosok, igyekeznek magok-részéről eszközök lenni a' jó rendnek fenn-tartásában, kik vizsont bizonyosok lehetnek mind Személyjekre, mind Vagyonjokra nézve a' Tsászári Katonaság' pártfogása eránt; valakí ellenben az Ő Felsége' jóltévő intézeteinek ellene mérészelné magát szegezni: el nem kerülheti a' kemény büntetést.

Más Hirdetmény is tétetett még az nap közönségessé Capodistriában, melynek már nem tsak Ts. K. Komiszszárius Gróf *Thurn Rajmund*; hanem Generálmajor és Korpus-Generálissa Gróf *Klenau* is alája vólt írva. Ezen Hirdetménynek értelme oda megy ki: hogy valakik, a' Ts. K. Felség' örökös Birtokaiból, akár Katonaság elől; akár polgári okokból Velenzci Istriába, vagy másuvá ki-költöztek: vizszá-térhetnek, minden bántódástól való félelem nélkül, el hagyott Hazájokba; a' kik pedig Istriában kívánnának maradni: ott is el maradhatnak.

Májlánd felé vette útját a' Ts. K. Szegnek egy része.

Bonapartét 's a' Feleségét Jún. 11-dikre várták Velentzébe nagy készülettételek között. Istriának *Montona* és *Umago* nevű Városaiból, köszöntő Deputátusok érkeztek volt Jún 10-dike előtt.

A' Párisi Directoriális Újság, Június 5-dikénn hirdette ki officialiter, hogy a' Directórium, Jún. 2-dikánn kapta, a' Békességekötés' fundamentomos Tzikkelyeinek Ö Ts. K. Felsége által lett meg-erősítettését.

A' *Calaisi* Fr. Kikötőhelybe, egy Anglus Kurír érkezett Jún. 4-dikén, a' ki Leveleket vitt az Angl. Státus Secretárius-tól Lord *Grenvillétől*, a' Fr. Directórium' új Tagjához *Barthélemihez*, és a' Külső dolgokra ügyelő Ministerhez *Lacroixhoz*.

A' Spanyol Király két Követekeket nevezett ki azon Congressusra, mely, a' Békességekötésnek egész tökéletességre való hajtása végett fog tartatni. Egyik ezen Követekek közzül, Marquis del Campo, a' volt Párisi Spanyol Követ; a' másik, Udvari Bankier Gróf *Gabarrus*, a' Párisi szép *Tallienné* Attya. — Mind Aranjuezból, mind Madritból több rendbéli Levelek írták Máj. 15-dikén, hogy a' *Jervis* Admi-

rális' kormányozása alatt lévő Hajóssereg el távozott a' *Cádixi* Kikötőhelyéből, melyből azonnal ki-szállította *Masserado* Admirális a' Spanyol Hajóssereget. — Az Ánglusok' el távozásának okául teszik némely Tudósítások, a' közöttök uralkodni kezdett betegségeket; más Tudósítások pedig azt írják felölök, hogy Minorka' elfoglalására mentek, mely Sziget, a' Spanyolokhoz tartozik, 's a' Földközi-tengeren fekszik, Májorka Szigetétől, mely az Ánglusoké, tíz óránnyira. — Sok húzás halasztás után csak ugyan ki adta már a' Spanyol Király, a' Portugalliai Udvar ellen intézett Hadjelentést. *Urrutia* Generális, ki a' Sp. Seregnek utolsó Kormányozója vala a' Fr. ák ellen, rendeltetett a' Portugallusok ellen is, az Estremadurában öfzsze-gyülekezett Sp. Sereg' Vezérjévé. — Déli-Ámerika' meljékein fekvő Porto-Ricco és Caracas nevű Szigetjeiket a' Spanyoloknak, hogy sok hajókkal egyetemben el nyerték volna az Ánglusok: arról még se' Mádrítból 15-dik Májusig; se' Londonból 30-dikig, nem érkeztek egész bizonyosságú Tudósítások.

Nagy-Britannia' körülállásairól eze-
ket közli a' Bétsi Udv. Újságnak 17-dik
Júniusi Darabja: „A' *Scheernefzi* Hajós-
Svadron még se' tsendesedett le. A' Ha-
jós-legények el vitték parantsolat nélkül

Nore nevű Szigetetskéhez, a' hajókat, melyeknek száma közzül való az a' Fre-gát is — *S. Fiorenzo* — mely, a' Würtembergi Hertzezség' Örökösének 's a' Feleségének Német-Országba való által-vitelére rendeltetett volt. E' szerént Harwichon által vette útját a' Hertzeg. Az említett Hajós - Legénység, bizonyos Személyeket választott ki maga közzül, 's azokkal tartat tanátsot, A' Garnizonbéli Katonaságra semmit se' hajt. Magához akarta azt a' Legénységet is egészfzen hódítani, a' mely feljebb fekszik Gravesendig, mely szándékának meg-gátolása végett, a' Tilbury Várbéliek tüzet adtak reája; 's Gravesendban is derekassan tétettek ellene a' készülétek azon esetre, ha talán erőszakoskodásra vetemedne. Május' 27-dikénn tsendesítő Kommiszszáriusokat küldött hozzá az Admirális, kik minekutánna dolgokat végeznek *Scheerne*szben: *Yarmouth*-ba mennek, hogy ott is el igazítsák a' bajt. A' mint t. i. ki akart indulni a' *Yarmouthi* Kikötőhelyből *Duncan* Admirális az Északi Hajóssereggel: 6 líneai hajókon a' Nép, oly nyilatkoztatást tett maga felől, hogy el indulása előtt akarja látni a' maga kívánságainak helybe hagyattatását: mert késő lenne azt vízfsza-érkezésekor sürgetni. *Duncan* Admirális egy Írást intézett a' fel-zendültekhez, melyben jelen-

tette Nékiek, hogy ő arra az esetre, ha
 öfzfze fogna találkozni a' Hollándiai Ha-
 jössereggel, inkább akarná, hogy a' kik
 nyughatatlan Emberek az ő Seregében,
 ne is legyenek véle. Ezen jelentésére az
 Admirálisnak, számos hajók ajánlották
 magokat a' Véle való elindulásra: de az
 említett 6 línei hajók meg-maradtak a'
 Kikötőhelyben. *Yarmouth* Városa nagy
 rémülésbe esett: mert a' Hajóslegények
 sok ablakokat bé-verték, 's más rendelet-
 lenségeket is követtek el; nem vólt pedig
 elégséges őrző Katonáság, a' mely, ellent
 állhatott vólna nékiek. — *Portsmouthban*
 és *Plymouthban* se' szűntek meg garázdál-
 kodni a' Hajóslegények, kik ellen, hogy
 annál hathatóssabbban óltalmazhassák ma-
 gokat a' Polgárok: egynehány százan az
 ágyúk körül való szolgálattételre nagy kész-
 séggel ajánlották magokat: 's meg-kéret-
 tettek a' szomszéd vidékiek is, hogy, ha a'
 szükség úgy kívánná, legyenek segítségül.
 Egyfzersmind rendelések adattak ki az
 eránt, hogy ha lárma támad: akkor ne
 mutassák magokat az útszánn az olyan La-
 kosok, a' kik nintsenek fel-kívánva külö-
 nösen fegyveres szolgálatra. — Hogy ily
 nyughatatlanság uralkodik a' Hajóslegé-
 nyek között: annak okát valamely Emis-
 sáriusokban keresi a' Felsőség: mineko-
 kéért meg-parantsolta, hogy mind a' *Ports-*

mouthi, mind más Kikötőhelyekben, tartozzanak minden Idegenek meg-jelenni a' Politzáj előtt, 's magokat legitimálni. "

„Irlandiában oly Rendelést vett a' Katonaság, hogy valahol Pártosokat talál, bátran tüzeljen közzéjük, nem várván a' végre, a' Polgári Felsőség' parancsolatját. "

„A' szárazon szolgáló Ánglus Katonaság erősebben tartotta magát a' Tsábítók ellen mint a' Hajóslegénység. Sok helyeken, nevezetesen Londonban, Chathamában, és Salisburyban is osztogattak ki t. i. közötté pártütésre indító tzédulákat; de ezen szédítések ellen, hív Vitézekhez illő nyilatkoztatásokat tettek közönségesekké magokról a' Földi Katonák; 's jutalmakat tettek fel az említett Tzédulák' Koholói' fel-fedezőinek. "

„A' Woolwichi Pattantyúsokat minekutánna le-tsillapította Marki *Cornwallis*; száz font sterlinget ígért azon hamis hír' támasztóinak fel-fedezésért, a' melyre zendültek völt fel a' Pattantyúsok. "

„Az Ángliai Ország-gyűlés' Második Táblájának karba állítása eránt való feltételt nem maga *Fox* Úr terjesztette völt egyenessenn Majus' 26 dikánn a' Gyűlés' eleibe; hanem a' Barátja *Grey* Úr, ki is

a' jobbítást, melynek kellene esni az említett 2-dik Táblán, e' két pontokban határozta: 1.) Hogy a' Lakosok, a' magok számához képest, válasszthassanak és küldhessenek Képviselőket az Ország-gyűlés' 2-dik Táblájához. 2.) Hogy ne hét, hanem csak 3 esztendeig tartson egy rendbéli Parlamentom. Oly halaszthatatlannak mondotta ezen jobbítást *Grey* Úr: hogy ennek késleltetéséből, Frantzia Ország' és Írlandia' dijjára való jutását jövendőlte Angliának. Beszédét azonn végezte, hogy Ő ugyan továbbra is el fog járni a' Palamentomba: de haszontalanul — *úgymond* — soha többé szavát nem veszti. *Erskine* Úr, hatalmas ki-fejezésekkel tódította a' *Grey* Úr' feltételét. *Pitt* Miniszter meg vallotta, hogy Ő, maga sürgette annakelőtte a' Parlamentomnak mérséklett reformátzióját, de most lehetetlen nékie azt javallani: minnekutánna a' Fr. Revolútzió, változtatta a' környülállásokat. Frantzia módi Újjítók akarnak Azok lenni mindnyájan, a' kik reformátziót pengetnek a' szájokon. Valóságos tzeljok nékiek az, hogy lerontsák a' Konstitútziót, és ezen szándékjoknak végrehajtásához fognának ők azonnal, mihelyt a' mérséklett jobbításra reá mehetnének. A' leg-rettenetesebb Tyrannusságnál veszedelmesebb a' vilzsza fordúlt Szabadságnak új tudománnya. Az idő és tapasztalás által érttség' állapotjára ju-

tott rendtartás mellett sokkal bátorságosabb maradni, mint egy új Plánumhoz ragaszkodni, melynek követése, tsupa zürzavart szülne. — Meg-szóllalt végre *Fox* Úr is, és beszélt 3-adfél óráig. Felvette *Pitt* Ministernek minden ellenvetéseit 's felelt rájuk. A' Nemzet' állapotját oly bajosnak mondotta lenni, hogy ha még tovább is meg-hagyatik közötté a' mostani veszedelmes rendtartás: úgy, semmi jót se' tehetnek majd, még jobb Ministerek is, és Írrelándiát hozta fel például. Jelentette végre ő is, hogy sikeretlenül többé Bészédeit nem vesztegeti; hanem el vonja magát magánosságba: úgy azonban, hogy egészízen csak ugyan el nem hagyja a' Parlamentomat; és ámbár a' meg-jobbítandó igazgatásban részt venni nem kíván; ha mindazáltal kívántatni fog az ő tanáttsa és segítsége: el nem mulatja telyesíteni kötelességét. Voksra menvén a' *Grey* Úr' feltétele, 90-en ugyan rá állottak; de 256-an mondtak ellene; melyet látván *Fox* Úr, azonnal ki is ment Londonból (*mint már említettük az el múltt postán*) a' jészagába.

A' leg-újabb Londoni Tudósítások szerént, nem állott az Admirális' ajánlására a' *Scheernefzi* Hajóssereg; hanem még többet kívánt: minekokáért az Admirális nem küldött neki több eleséget *Nore* Szigetetskéhez.

A' Frantziák' birtokában lévő Rajna' jobb-meljei Tartományoknak sorsát hova tovább tűrhetőbbé igyekezik tenni *Hoche* Vezér.

Belgiomban is Frantzia módi esküvést kívánt vala a' Directórium a' Papoktól: de ezen parantsolatra nem hajlott a' Mechliniai Érsek; nem hajlottak sok más Papok is: azonban nem szüntek meg folytatni hívtataljokat, a' Fr. Respublika' Törvénye' ellenére. Innét, árestálások, 's azoknál fogva, erőszakos veszekedések és vérontások is következtek, nevezetessen Lovániumban a' Templomban: mivel a' Polgárok pártját fogták a' magok Lelki-Atyáiknak, a' Directórium' Emberei ellen. Ily roszsz következéseit látván a' Fr. Elöljárók említett Végzésseknek: fel-szabadították annak kötelező ereje alól a' Belga Papságot.

Elegyes Tudósítások.

A' Pruszfiai Király egészsége, jobbra fordúlt.

*Triest*ből írták Jún. 10-dikénn, hogy még akkoráig nem ülhetett hajóra a' Nápolyi Korona' Örököséhez el jegyeztetett *Clementína* Fő-Hertzegasszízony a' szelek miatt.

Berlinbe el érkezett vala már a' Török Követ *Aziz Effendi*, Jún. 6-dikánn.

A' Fr. Respublikához rendeltetett is Párisban lehet eddig, mert 24-dik Májusbann már Mársziliában múltatott. Bétsbe 27-dik Júniusban érkezik az ide való, 's fog szállani abba a' Házba, melyben a' leg-közélebb előtte vólt Követ lakott, mely Házat Gen. *Devins* vett vólt meg: de most el adott.

Batáviábann (*néhai Frigyes Belgyiomban*) olyatén Nemzeti-Universitássá rendelte a' Nemzeti-gyűlés, a' Lejdai Universitást, a' melynek lehessen egyedül jussa, ezentúl Doktorokat tenni. Az Ultrajectumi és Franequerai Universitásokat el törölte; és az ezekben tanított Prófessorokat Brédába küldötte, a' hol egy új Universitas állíttatik fel. Meg-maradnak a' Gróningai és Harderwyki Universitások is.

A' Páviai Universitásbéli idei közönséges letzkék' laistroma:

Anno V. Reipublicae Franco-Gall. U. S. (anno Dni 1796. 97.) In Ticinensi Archigymnasio praelectiones philosophicomédicae erunt sequentes.

P h i l o s o p h i a.

Horis matutinis.

Hora VIII.

Mascheroni Laurentius Bergomas Elementorum Algebrae et Geometriae Professor p. o. Tradet Elementa Algebrae et Geometriae ex Cl. Boput.

Tamburini Petrus Brixianus Philosophiae moralis Professor p. o. Tradet philosophiae moralis Institutiones.

Hora IX.

Volta Alexander Novocomensis Physicae experimentalis Professor p. o. Physicam specialem universam tum explanando lectiones Cl. Poli (Elementi di Fisica sperimentale. T. 5. Venezia 1795) nonnullasque proprio scripto exaratas, tum apposita tentamina in Theatro Physices semel aut bis in Hebdomada publice instituendo, saepiusque pro opportunitate.

Hora X.

Barletti Carolus ex Arce Grimalda Physicae Generalis Professor p. o. Physicae generalis Mechanicae et Hydrodynamicae principia in praelectionibus sancita perpetuis experimentis confirmabit. Quae hactenus ad complementum voce, scriptisque addebat ex prioribus XIII. Clar. Poli lectionibus seliget.

Gianorini Constantinus Mediolanensis Logicae et Metaphysicae Professor p. o. Tradet Logicae et Metaphysicae elementa.

Fontana Marianus ex Casale majori Matheseos mixtae Profess. p. o. Dynamicen et Hydrodynamicen tradet, earumque praecepta ad Architecturam transferet tum civilem tum hydranlicam. Dynamicen autem praelectiones a se nuperrime typis editas declarando docebit.

Hora XI.

Fontana Gregorius Roboretanus Analyseos sublimioris Professor p. o. Calculum differentialem et integralem explicabit.

Bertola Aurelius Ariminensis Historiae universalis Professor p. o. Tradet Institutiones geographicas deinde historiosophiam, prout in suis, quas edidit, praelectionibus.

Horis pomeridianis.

Hora III.

Spallanzani Lazarus Regiensis Historiae naturalis Professor p. o., ac Regii Ticinensis Musei rerum naturalium Praeses de regno minerali cum publicis demonstrationibus disseret.

A' többi részét ezen laistromnak, az Orvosi Tudománybéli közönséges Letzkének előadása téfzi.

Magyar - Ország.

Esztergomból Jún. 10-dikén: — „Az Esztergomi Banderiom tegnap két órakor ment ki a' Városon kerestül szép rendel és tiszta készülettel. Útját Körmend felé vette; 160 Emberből áll: Personális Insurrectiót rendelvén a' N. Vármegye. Oberstere M. Gróf *Battyáni* Antal Úr, a' Theodor Ö Exc. ja' Fia; Kapitánya: *Bertok*; Főhadnagygya, Jakli; Alhadnagygyai: Szili és Balog; Zászlótartója Kútasy — Urak. Káplánnya P. József, Szürke Barát. 18 Személyek magok költségén mentek a' táborba: a' többeknek pedig, kinek kinek, lova, nyerge, két pisztolya, tsákánnya, tsizmája, nadrágja, dolmányja, lovaglónadrágja, zöld vászon-inge, kardja, és süvege, a' közönséges kaszszából telt ki, melyet, a' Dominiumok tettek öfzfze.“

Pestről Jún. 14-dikénn: — „A' Rekruta-szállítások, szüntelenvaló folyamatban vagynak mind ekkoráig: Nagy-Várad felé is masírozott el ezen által Jún. 11-dikénn 243 főből álló gyalogság, az ott fekvő Splényi Reg. je' hijánosságának ki-pótolására.“

„Ezen Ns Vármegye' Insurgens Seregének első Osztálya Jún. 12-dikénn; a' másik pedig, Jún. 13-dikánn ment ezenn által Körmend felé, a' hol vagyon a' Dunántúl és innenváló Districtusokbéli Insurrectió' tábora. Minthogy jókor meg-indúlt Soroksárról: már 9 óra tájbann a' Pesti hídhöz érkezett, a' melyen való által-masírozássokat ezen déli Vitézeknek Nádor-Ispány Ő Kir. Főhertzege a' kertjéből szemlélte.“

A' Nógrád Vármegyei Insurgensek' Ns Seregénél, következő Őri Személyek teszik a' Tiszti Kart: Vezér: Gróf Forgáts Antal. Kapitányok: Muslay Gábor; Meskó Sámuel; és Gróf Ráday Pál, Második Kapitányok: Jankovits János; Sréter György, és Batha Ferentz. Főhadnagyok: Fáy Mózes; Horváthy János; Batik Ferencz; Gróf Forgáts Antal; Darvas Ferentz; Lisznyai Károly; és Rátz István. Alhadnagyok: Nowotha József; Horváth Gábor; Sréter János; Horváth Antal; Pertzeli Mihály és Batik György. Auditör, Kapitányi ranggal: Muslay Antal; Adjutáns, Főhadnagyi ranggal: Párnitzky József.

A' Székesfejérvármegyei Insurgens Ns Sereg' Oberstere: Báró Lusinszky József. Főírázsamestere: B. Prényi; Kapitányai; Marits Pál; Végh Ignácz; és Kapu-

váry Gábor. Főhadnagygyai: Salamon Sándor; Kempelen Imre; és Kutas István. Alhadnagygyai: Gróf. Brunszvik; Takáts Sándor; Salamon János; Bedő Antal; Redli György; és Heinrich Jakab. Adjutánsa: Horváth János — Urak.

Pestről. Azon Magyar Versek, melyeket Mélt. Gróf Gvadányi Generális Úr' tiszteletére olvasék a' minap a' Magyar Hírmondóban, fellobbantották az én már aludni kezdő tüzemet is, és ezen sorok' írására buzdítanak:

Ki legyen azt kérdező tőlem, Gróf Gvadányi?
Apollót képzelnek Verses maradványi!

Ki mint egy nagy Vitéz, úgy ékes Poéta,
Oly tsuda mint Dávid, volt Király 's Proféta!
Egek éltesseitek e' nagy lelkű Műzzát:
Rakjatok fejére koszorút és Rózsát.

Hogy mely Szeretettel Nemzetéhez ége,
Emlékezetének ne lehessen vége.

Béts.

Belső - Ausztriai Kommendánssá lett Hertzeg *Württemberg Ferdinánd*, mely hivatalának folytatására, minekelőtte elindult volna: meg tiszteletetett F. Urunktól, az elbútsúzás' alkalmatosságával, briliánsok közé foglaltt drága képével Ő Felségének, melyet a' mejjén fog viselni a' Hertzeg.